

YOLUM BİR KÖYE DÜŞTÜ

*Uğrini uğrini gelir dereden
Benlerini sayamadım kareden
Sevdiğimi bana yazsa yaradan
Şen ol yaylam şen ol Bedir geliyor*

Yol gelir, bel gelir; insan insana bol gelir. Deli olan çıkmaz dışarı, gurbet güle zor gelir. Yürü yürü, öleceğiz engürü, gözün gönlün açılın ilk kez doğduğundan beri.

Omzumda sazla köye girdiğimde güz kokusu çalındı burnuma. Güz kokusu demek ayva kokusu, elma kokusu, çürümüş saman kokusu demektir benim için ama hafiften bir gübre kokusu, fıski kokusu da asılıydı havada. Bizim köyde de böyledir bu. Niyedir durmadan yürürüm? Neden beni kendine bağlayan insanları hep geride bırakırım? Geri dönüp gelmek, onlara yeniden kavuşmanın sevincini, erincini duymak için mi? Bilmem, bir bilsem... Yürürüm, uyurken de yürürüm, dururken de yürürüm.

Vardığım köyde çocuklar koştular önce; ayakları toz toprak içinde, yüzlerinde terden çamur izleriyle güzel çocuklar. Köyün önündeki terslikte soğan kabuğuyla boyadıkları yumurtaları yarıştıyorlardı. Baharın ucu görünmüştü. Sokaklarda çamurlar kurumaya başlamıştı.

Benim nereye gideceğimi merak ediyor, yanım sıra yürüyorlardı. Arada biri, sazıma dokunuyordu. Siyah bir kılıf içindeki sazıma.

“Nereye gideceksin ağa? Bizim eve gelsene...”

Mavi gözlü bir çocuktü. Saçları kırmızı, yüzü al beyaz... Yüzü terli. Gözleri kızarmış.

Yanındaki kıskandı.

“O evlere gitmez oğlum. Molla Ahmet’in odasına gider.”

“Sen nerden biliyorsun?”

“Geçen yıl da gelmişti, biliyorum.”

‘Oda’nın yenilenmiş avlu kapısı ardına dek açıldı. Biliyordum, her gelişimde buraya inerdim, bu ‘oda’ya. Taş temelin üzerinde yükselen kerpiç duvar, aralardaki dikmelerle birlikte iki metreden yüksek görünüyordu. Odanın altı ahırdı. Gelen konukların hayvanlarını bağladığı, kimi zaman Molla Ahmet’in harmandan kalkanın fazlasını yığıldığı büyük bir samanlık vardı. Merdiven tahtadandı. Hanaya çıkınca çevreyi daha güzel görüyordu insan.

Bu köyün insanı yumuşaktır, güler yüzlüdür, konukseverdir. Nasıl olsa yine altına bir döşek, önüme bir sini getirirler.

Rengi atmış, damarları görünen, yine de sağlam tahta merdiveni çıktım yavaş yavaş. Hanaya vardığımda içeriden gençten biri çıktı, karşıladı:

“Hoş geldin âşık! Kaç zamandır yoksun.”

“Hoş bulduk yeğen. Hoş bulduk. Neydi senin adın çocuk!”

“Memiş.”

“Sağ ol Memiş. Gel bakalım otur. Biliyor musun, nereye gitsem sizin köyün kokusu, güler yüzü gitmiyor gözümün önünden. Evimde, köyümde kasabamda duramıyorum. Bir ses itiyor beni. Başka köyler, insanlar, ağaçlar, kuşlar... çekiyor beni. Bir türkü gibi yayılıp kalıyor içime hepsi...”

“İyidir köyümüz, övünmek gibi olmasın âşık. Biz de seni unutmadık. Eh hepimizin gönlünden geçen nice güzel şey vardır ama biz çakılıp kalmışız buraya. Sen iyi ediyorsun âşık... İyi ediyorsun.”

“Kimse yok galiba. Bir sen mi varsın koca odada?”

“Herkes yazıda yabanda âşık, akşama toplanırlar. Sen geç otur, ben ne gerek, onu yaparım.”

“Sen niye gitmedin? İşin gücün yok mu senin? Herkes çalışırken köyde ne yapıyorsun yeğen?”

“Benim işim yok âşık. Bir anam var, bir enik, iki koyun... Geçinip gidiyoruz.”

“Allah kolaylık versin yeğenim Memiş. Allah kolaylık versin.”

Oda tütün kokuyordu, toz kokuyordu. Dolapların tutamakları kirlenmiş, koyu kahverengiye dönmüştü. Kireç duvarlarda, tavadan akan yağmur sularının yol yol sarartıları görülüyordu. Yerdeki hasırlar eskimişti, hasırların üzerine serilen keçeler toz içindeydi. İki küçük keçe, bir yatak sığmaz... İki keçenin arası çıplak aktopraktı.

Sazımı, duvardaki büyük çiviye astım. Odanın hanayına çıktım, köye baktım. İki katlı, toprak damlı evler suskundu. Komşu kadınlar, ilkyazın ılık güneşinde bir damın koyağında söyleşiyorlardı. Baharı bekliyorlar, evlerde ocak yakmayı akşama bırakıyorlardı.

İçeri geçip sedire uzandım. Yorulmuşum. Köyden köye yürümek hem güzel, hem yorucu. Hiçbir kişi, kırlardan geçip giden yolcunun, ota, böceğe selam veren insanın gönül yeğnilliğini yaşayamaz. Bulutla bulut olur insan kırdaki gölgesiyle konuşur, gölgesiyle yarışır; anıza, dikene, kurda kuşa dostça bakar. Yılan görüp korksa da kıyamaz; çekirge konsa yakasına, düşmesini diye devinmekten korkar; şapkasına uçuböceği gelse parmak uçlarına alır, onun küçük kanatlarıyla nereye gittiğini bilmeden uçuşuna bakar. Bu dünya, bizim dışımızda bizimle bir, çalışır durur yaşamak için. Severim bu dünyayı, her canın yaşamak hakkı vardır ama insanın hem hakkı, hem borcu vardır bu dünyaya, diye geçer aklımdan.

Otun, çiçeğin, havanın kokusu alır götürür başka dünyalara beni. Odalarda sıkılırım. Toz kokan, tütün kokan odalar, kırçıl bıyıkları tütünden sararmış, gözleri içine kaçmış köylülerin, katran oturmuş dişleriyle gülen iyi insanların, düşünceli, gamlı, kaygısız gibi görünen yüzleri avutur sıkıldığımda. Her zaman insana yakın olmak ister gönül. Yalnızlık Tanrı'nındır.

Keçenin üzerinde yavaştan gözlerim kapandı.

İçim geçmiş, rüyamda yaz bitmemiş; tarlasında küçük oğluyla ekin yolan bir kadının türküsünü dinliyordum.

O sırada, merdivende ayak sesleri duydum. Kapıdan girerken seslendi:

“Âşık, geldim.”

Kırık bir sesle yorgun yanıtladım:

“Gel yeğen, gel... İçim geçivermiş yorgunluktan.”

“Şimdi sana testiyle su getiririm kuyudan âşık, şöyle bir elini yüzünü yıka da yeğnil biraz.”

“Sen bana kuyuyu göster en iyisi. Şöyle bol suyla tozu teri arı-tayım. Uykum açılmaz sonra...”

“İşte kuyu... Odanın önünde; burası Molla Ahmet'in odası, o da kuyusu... Hem dur âşık, ben tulumbayı çekeyim, tek elle hem çekip hem yıkayamazsın yüzünü.”

Doğru ya! Nasıl unutmuşum! Geçenki gelişimde de orada eli-mi yüzümü yıkayıp kendime gelmiştim.

Akşam devinimleri başlamıştı köyde. Göğün batısı kızarıp kalmış, koyun melemeleriyle, tozlu gübre kokusuyla dolmuştu köy. Memiş, siniyle geldi. Anası çorba, pilav pişirmiş. Yoğurt ezmiş ka-laylı kapta. Soğan kesmiş yanına.

“Hadi Âşık Amca, birazdan senin geldiğini duyan koşar bura-ya. Çorbamızı içiverelim... Kusura bakma, acı soğan, kuru yavan bir şeyler getirdim.”

Memiş, yüzüne bakınca yüzü kızaran bir genç. Anası, gönlü geniş, güngörmüş bir kadın belli ki. Oğlu da konuksever bir çocuk. Her şeyi candan yapıyor. Öyle sevimli, öyle temiz bir bakışı var ki. Gülünce gamzeleri çıkıyor ortaya.

Haklıymış, o siniyi kaldırıp götürürken gelmeye başladı köy-lüler.

Hatip Ali geldi, ardından Molla Ahmet, derken Derviş Ali... Selam veren, hoş geldin, diyen geçip oturdu. Tabakalar atıldı önü-me. Epeydir bulunmayan tütün kâğıdı yerine samanlı kâğıda, gaze-

te kâğıdına sardık cıgaraları. Odaya tatlı bir kâğıt ve tütün kokusu dağıldı.

“Bu meret de gazete kâğıdıyla içilmiyor ki... Kemal geldi, tütün saracak kâğıt bulunmaz oldu.”

“O gelmeden var mıydı? Nerede bir kâğıt görsek tütün sarmak için saklamaz mıydık?”

“Durun, ben size Kemal’den bir olay anlatayım” dedim.

Herkes sustu. Molla Ahmet; “Anlat âşık, sen neler biliyorsun kimbilir!”

“Bir gün sizin gibi, benim gibi bir köylü gazete kâğıdına sarmış tütünü. Çok canı sıkılmış. Kemal’e sövmüş.”

“Eeee! Kimbilir adamın canına okumuşlardır.”

“Adamı yakalayıp Kemal’e götürmüşler. Zavallı, koca Gazi’nin karşısında tir tir titirmiş. Gazi, adamı getirenlere dönmüş. ‘Niye getirdiniz bu adamı, suçu ne?’ diye sormuş. Onlar da ‘Size sövdü paşam’ demişler. ‘Niye sövmüş, sordunuz mu?’ Adam, Gazi’nin sorularına şaşarken altından ne çıkacak acaba, diye korkarak bekliyormuş. ‘Gazete kâğıdıyla tütün sarmış, beğenmeyince size veriyansın etmiş.’ Gazi, adamlara şöyle bir bakmış. ‘Siz hiç gazete kâğıdına tütün sarıp içtiniz mi? Ben içtim. Berbat bir şeydir. Adam az bile sövmüş. Ne yapsınlar bulamayınca! Bırakın adamı.’ Adama da dönmüş, ‘Kusura bakma baba, inşallah sana gerçek tütün kâğıdı yapacağız bu memlekette’ demiş. Adama kendi tabakasından tütün ikram etmiş. Tabakayı da armağan etmiş, derler.”

“Kemal’in adaletli olduğunu duyduk hep. Bir de hocaları asmasaydı!”

“O da adaletinden sayılmaz mı? Memleketi kurtarıırken, ortalık cayır cayır yanarken, düşman zulümüyle inlerken gâvurla işbirliği yapana ne yapsaydı?”

“Âşık, bakıyorum Kemal’i çok seviyorsun.”

“Severim Molla. Eğri oturalım, doğru konuşalım. O olmasaydı ben şimdi sizinle oturup yarenlik edebilir miydim?”

Molla Ahmet sustu. Yerdeki hasırlara bakışından beni onaylamadığını anlıyordum. Onun sustuğunu görünce sürdürdüm konuşmayı:

“Hem Kemal bütün hocaları asmadı ki? Hocalara düşman olsaydı, Ankara’daki müftüyü de, Maraş’taki imamı da asardı.”

“Bak bunları bilmiyoruz” dedi Hakkı Hoca’nın Ali.

“Ben gezdikçe duyuyorum olanları. Şurada, memleket kurtulalı kaç yıl oldu ki... Her şey taze, hiçbir şey unutulacak kadar eskimedi.”

“Aslında bugünleri unutmamak gerekiyor... Hiç unutmamak... Çocuklarımıza da anlatmalıyız bana kalırsa.”

Memiş’in kızaran yüzüne baktım. Görmüş geçirmiş bir çocuk bu, diye geçirdim içimden. Yaşına karşın çok olgun, sağduyulu.

Bu arada Molla Ahmet, konuyu değiştirmek istedi:

“Âşık, yemek yedin mi? Neden haber vermedin gelir gelmez! Eve çıkardık.”

“Sağ ol Molla kardeşim. Memiş, karnımı doyurdu.”

Molla Ahmet, oğlu Murat’a döndü.

“Hadi oğlum, eve git de anana söyle, bizim kahve takımlarını versin, al gel.”

Murat, kalktı çabucak eve yollandı. Biz söyleşmeye başladık. O ara, Molla Ahmet, sazi işaret etti.

“Âşık, bu saz da konuşur mu? Ne çalar, ne söyler?”

Odadakiler gülüştüler.

“Elbette konuşur Molla. Sen istersin de konuşmaz mı?”

Kalktım, duvara astığım sazi yerinden aldım. Kılıfını çıkardım, bir iki tımbırdattım. Kulağımı büküp tellere, “Ayarı bozmayın” diye fısıldadım. Sonra türküden türküye geçerek o akşamı şen ettim.

O arada Murat’ın pişirdiği kahveyi içtik. Herkese de yetirdi kahveyi Murat. İçimden, “Var evi kerem evi” diye geçti.

“Yahu neden biz Kel Mehmet’le Çapar’ı da çağırmadık? Şükrü de gelirdi.”

“Hay Allah! Nasıl unuttuk, köyümüzün çalgıcılarını.”

Odadakiler böyle konuşurken birinin merdivenlerden küpür küpür inip gittiğini gördüm. Biraz sonra bir elinde sazıyla bir adam, ardından yüzü gerçekten çapar biri merdivenlerden çıkıp geldiler. Çapar’ın gözleri su yeşiliydi. Kel Mehmet, uzun boylu, güleç, etine dolgun bir gençti. Sazı, kılıfıyla omzuna bir tüfek gibi asmıştı. İki de hoş gelişler ettiler bana.

Çapar’ın elinde de kemane vardı. Yarım yıllık gülüşüyle gözlerini bana dikti.

“Biz sizinle yarışamayız ama...”

“Yoo, yarışmıyoruz. Birlikte çalıp söyleyeceğiz. Ben de sizden nasıl çaldığınızı görerek yeni şeyler öğreneceğim.”

“Olur mu, sen âşkınsın. Bu işin pirisin. Biz senin eline su döke-meyiz ama köyümüzün şerefine çalıp söyleyeceğiz.”

Saygıdan kapıya yakın oturmak istedilerse de Molla Ahmet, eliyle benim yanımı gösterdi.

“Geçin geçin, siz de âşığın yanında olun. Şöyle bir çalgı takımı yapalım bu akşam.”

O akşam türküden türküye geçerek oynadılar, kurtlarını döktüler. Hele hele Molla Ahmet’in, Hatip Ali’nin, Verev Ramazan’ın oyna kalkması herkesi coşturdu. Köylüler yorgun ama mutluydular.

Gençler, kendi aralarında konuşurken köyün ileri gelenleri tabakalarını ortaya atıp cigara sarıyorlardı.

Geldiğimden beri odadakilerin sık sık kaşındığını görüyordum. Onların kaşınması beni de huylandırdı. Sırtımda birtakım böceklerin yürüdüğünü duyuyor, utancımдан elimi atıp kaşıyamıyordum. Yoksa bitlenmiş miydim? Kuşkularımı içime sardım. Kaşınınsalar da kendinden geçmiş, sevinçli yüzleri görüyordum karşımda. Türkülerin büyüü hepsinin üstündeydi. Hepsi bir hoş olmuşlardı. İç geçirenler, derinden ah çekenler! Yaşadıkları, yaşayamadıkları, ne varsa düşünmeye başladılar. Bunu sezdim. Molla Ahmet, bu ağır havayı dağıtmak için olsa gerek yeni bir konu attı ortaya.

“Ne güzel söyledin be âşık! Diline sağlık. Ama benim merakım başka. Neler oluyor memlekette? Sen biliyorsundur. Kemal, eski köye yeni ne âdetler getiriyor?”

Ceketimin iç cebine sokuşturduğum, yazıları terden kararmaya başlamış gazeteyi çıkarıp attım ortaya.

“Aşk olsun âşık, bizde okuma yazma mı var ki... Eski yazı olsa neyse!”

“Hiç okuyup yazan yok mu koca köyde?”

Hakkı Hoca'nın Ali, çekinerek, “Ben askerde öğrendim ama unuttum mu ki...”

“Daha iki yıl oldu askerden geleli Ali. Neden unutacakmışsın?”

Ali, yüzü kızarıarak gazeteyi aldı, iki eliyle kuşkanadı gibi açtı, göz gezdirdi. Başlıktaki yazıyı heceleyerek okumaya çalıştı.

“Menemen’de Kubilay’ın başını kesenler...”

“Kasabada duymuştum bunu... Kemal’in işi zor diyordu okumuş biri. Müftüler soyundan biriydi sanırım. Bu haber neredeyse üç dört aylık değil mi?”

“Belki de sekiz on aylık bir olay bu.”

Odada bütün yüzler buz kesti. Ne kimse Kubilay’ın kim olduğunu sordu, ne kimin kestiğini, ne neden kestiklerini... Hepsinin aklından kimbilir neler geçiyordu. Bir insanın başı nasıl kesilirdi? Buralarda böyle öldürmeler pek olmazdı ama her yerde her zaman pazarcı destanlarında anlatılan kavgalar, ölümler olurdu. Bıçaklarlar, silahla vururlardı ama bir insanın başını kesmek ürkütücüydü. Tüyelerinin ürperdiğini görüyordum odadakilerin.

Hakkı Hoca'nın Ali, gazetede yazıları kendi kendine okumayı sürdürüyordu bir yandan. Hecelerken parmakları satırların üzerinde gidip geliyordu. Ben bir yandan köylüye bildiklerimi anlatıyor, göz ucuyla da Ali’yi izliyordum.

“Bakın bakın yazının gerisinde ne yazıyor: Menemen’de Kubilay’ı kesenlere idam cezası verilmiş...”

Köylünün kıpırtısız bakışlarıyla olayı nasıl karşılayacağını merak ediyordum. Hiç kimseden tık çıkmadı. Onaylıyorlar mıydı, idamlıklardan yana mı duruyorlardı anlamak zordu. Sonunda Molla Ahmet ayağa kalktı.

“Çok geç olmadı mı ağalar! Ben gidiyorum. Oğlum Murat, sen de Memiş’e yardım et; âşık amcana yatak yorgan getirin, rahat etsin. Ha altına da yeni hasırlar, keçeler getirin. Bu tozda toprakta yatmasın âşık. O yorgundur. Uzaklardan geldi.”

Murat, merdivenlerden hızla indi, biraz sonra yatakla, yorganla, yastıkla geldi. Memiş’te yeni bir hasırla bir halı vardı. Murat bir de peşkir koymuştu yastığın üstüne. Memiş gitti kuyudan su çekti benim için. Bana, “Allah rahatlık versin” deyip gittiler.

Yorgunluktan sızmışım. Sabahleyin erken uyandım. Hanaya çıktım, sokaklara baktım. Bacalardan gönülsüz dumanlar çıkıyordu. Tezek böyle yanar, gönülsüz... Isıtmadan.

Gündüz köyün çevresini, tarlalarını, bahçelerini dolaştım. Te-dirgindim. Köylü beni biliyordu ama ya bilmeyenler, ya hayvanlar, yılan çıyan beni tanımazdı ki!

Ertesi akşam yine toplandı köylüler. Ben onlar istemeden bir türkülle karşıladım.

Oda, gaz lambasının soluk ışığında yoksul, yalnız bir derviş gibiydi.

Molla Ahmet, Hakkı Hoca’nın Ali, Kel Eşref, Deli Ali Oğlu... Bilebildiklerim sıralandılar pencere kıyılarına.

Türkü bitince hepsi, “Sağ ol, var ol âşık, gönlümüzün pası silindi sayende” dediler. Ben de birkaç hava daha çektikten sonra sazı kılıfına koydum.

Ortalıkta bir sessizlik oldu. Herkes kendi içine döndü, kimbilir nerelere gittiler. Bense aklımdan akıp gidene, yaşadıkça benimle birlikte hem içimdeymiş, hem benim uzağımdaymışçasına yaşamaya başladım.

O sırada Hakkı Hoca'nın Ali, "Yediğin içtiğin senin olsun Âşık Hasan. Biz burada kör karanlıkta yaşar gibi yaşıyoruz. Başka yerlerdeki yaşantılar bize masal gibi geliyor. Memlekette insanlar neler yaşıyor, nasıl yaşıyor? Neler oluyor bu koca yurttta? Anlat hele..." dedi.

Başımı kaldırdım. Bütün gözler üzerimdeydi.

"Haklısınız. Dinlediğimde benim de uykularımı kaçırın ne yaşantılar var bir bilerseniz. Şimdi onlardan birini size anlatacağım ama uzun sürebilir. Sabrınızı zorlamak istemem."

"Anlat sen hele. Sabır bizim işimiz âşık. Ben kendimi bildim bileli bizim köylü sabır çeker. Hele anlat."

Molla Ahmet'in sözlerine güldüm.

"Öyleyse günah benden gitti. İsteyen dinler. Ben anlatayım da sonuca siz varın komşular."

Benim sözüm onları da güldürdü. Sesimi ayarladım, başladım anlatmaya:

BİR SEHER TÜRKÜSÜ

*Sabahın seher vaktinde
Görebilsem yârimi
Gül dalına bülbül konmuş
Çeker ahüzarini*

Sultan Dağları, onu dinliyormuş. Güneşin ışınları uzaklardan, dağların ardından tepeleri kızartmaya başlamış, pembeleşen gökyüzü duru bir aydınlıkla yeryüzüne bakıyormuş. O, eşeğinin üstünde içini titreten özlemle türküsünü söylüyor, bugün yarın Kabakır'daki ekinin de biteceğini düşünüyor; sonra gideceği tarlaları sıralıyormuş aklından. Gökkumluk varmış, sonra Kuyucaközü, sonra Düzkır, sonra Kocadere, Çakırlar, İki Arığın Arası...

Yalnız başına tarlalarda, ekinle, çiftle boğuşa boğuşa yaşayıp gidiyormuş Huriye. Genç, tuttuğunu koparan, yiğit bir kadıymış. Erini bekliyormuş askerden, erini... İki yıldır evden, köyden, yanından uzak kalan erini...

Türküyü kendinden başka işiten yokmuş. Oğlu Hakkı, eşeğin terkisinde anasına sımsıkı sarılmış, onun içli sesini dinliyormuş. Çakırlar Suyu'nun gümüş pırlıtsı ota, böceğe, dere boylarındaki söğütlere yansiyormuş. Her sabah bu türküyle açıyormuş kırların yolunu. Bu türküyle yenileniyormuş, yeğnileniyormuş yüreği. Başka türkü de biliyormuş ama sabahın seherinde bu türküden başkası yalnızlığını almıyormuş.

O söyledikçe arkasındaki çocuk, başını anasının sırtına yaslamış, uyumakla uyumamak arası gidip geliyormuş. Anasının yumuşak sesi ninni gibi geliyormuş kulaklarına.